№ 232 Դեկտեմբերի 14 Նրեքշաբթի

1882

Դեկտեմբերի 14 Նրեքշաբթի № 232

ՏԱՍՆՄԷԿԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի, կէս տարվանը 6 րուբլի:
Առանձին համարները 5 կոպէկով:

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ:

Օտարաքաղաքացիք դիմում են ուղղակի
Тифлисъ. Редакція «Мшакъ»

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(Բացի կիրակի և տօն օրերից):

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով:

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ:

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆԱԿԱՆ
„ՄՇԱԿ“
ԱՄԵՆՕՐԵԱՅ ԼՐԱԳԻՐ

(ՏԱՍՆ ԵՒ ԵՐԿՐՈՐԴ ՏԱՐԻ)

ԱՌԱՋԻԿԱՅ **1883** ԹՒԻՆ

կը հրատարակվի նոյն գիրքով և նոյն պրօգրամայով:

ՊՐՕԳՐԱՄԱ.

I. ՏԷՐՈՒԹԵԱՆ ԿԱՐԳԱԴՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ: II. ԱՌԱՋՆՈՐԴՈՂ ՅՕԴՈՒԱԾՆԵՐ: III. ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ: Ընդհանուր յօդուածներ, թղթակցութիւններ, լուրեր: IV. ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ: Ընդհանուր յօդուածներ, թղթակցութիւններ, լուրեր: V. ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ: VI. ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ: VII. ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ: Ֆելիետօն, վէպեր, ինքնուրոյն և թարգմանական յօդուածներ գիտութեան ամեն ճիւղերից, թղթակցութիւններ: VIII. ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ:

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳԻՆ: Տարեկան 10 րուբլի, վեց ամսվայ 6 րուբլի, իւրաքանչիւր ամսվայ 1 րուբլի:

ՀԱՏՈՎ, համարները 5 կոպէկ:

ՀԱՍՑԷՆ. Тифлисъ, редакція «Мшакъ.»

Խմբագիր—Հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ: Նամակ Ախալքալաքից: Նամակ Մօզդօկից: Նամակ խմբագրին: Նամակ խմբագրին: Ներքին լուրեր:—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ: Նամակ Թիւրքիայից: Արտաքին լուրեր: —ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ:—ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ: —ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ:

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ԱԽԱԼՔԱԼԱՔԻՑ

—

Դեկտեմբերի 8-ին

«Մշակի» № 220-ի բանասիրական բաժնում, Ախալցխայի նամակագիրը՝ խօսելով Ախալքալաքի և մասամբ նրա գաւառի վրա, կամայ թէ ակամայ մի քանի սխալ և սուտ տեղեկութիւններ տուել, որոնց մասին մի քանի կարճ խօսքեր ասելը աւելորդ չեմ համարում:

Եթէ մի առ մի քննադատութեան ենթարկէինք պ. նամակագրի յօդուածը, այն ժամանակ շատ կերկարէր, վասն որոյ բաւականանում ենք միայն մի քանի գլխաւոր տեղերը վեր առնելով:

Ախալքալաքի մէջ պարոնը իբր թէ կարդացել է Յովհաննեանց և Զամօյեանց (?!!) գերդաստանների գերեզմանաքարերը:

Եթէ պարոնը ասէր թէ՝ «լսել ասացին», այն ժամանակ մեղքը այդ աստղներինը կը լինէր, որ յօդուածագրին մոլորեցրել են, բայց երբ նա ասում է «ես կարդացի», այն ժամանակ տեսնում ենք, որ այդ բաղը պարոնը հնարել է իր գլխից:

Մօսկվայական մեծ. Յովհ. Յովհաննեանցի պապի՝ Յարութիւն աղայի գերեզմանաքարը կայ որ ծեր՝ հանգուցեալին ժամանակակից բազմաթիւ անձանց վկայութեամբ է յայտնի և ոչ արձանագրութեամբ: Բացի մի հասարակ խաչից, նրա վրա ոչինչ չը կայ փորագրած, և այդ «Բապատ» անուանված հին քաղաքի բազմաթիւ գերեզմանաքարերի վրա, որոնց մենք ոչ թէ նամակագրի պէս մի անգամ, այլ միշտ հետաղօտել ենք և ոչ մի տող գրուածք չենք գտել:

Մեզ շատ կը պարտաւորեցնէր պարոնը, եթէ ցոյց տար թէ որտեղ է տեսել այդպիսի արձանագրութիւն:

Պարոնը ասում է թէ Ախալքալաքում 15 տուն վրացիներ են բնակվում, որոնք պարապում են երկրագործութեամբ:

Նախ՝ վրացիները այստեղ հազիւ 3—4 տուն լինեն, երկրորդ՝ երկրագործութեամբ պարապողներ չը կան:

Ախալքալաքի և Ծալկայի վիճակներում ոչ թէ 40,000 հայեր են բնակվում, այլ Ախալցխան էլ հետը վեր առած 33,000-ի է հասնում:

Պարոնը՝ պարապմանց գլխաւոր առարկաների թւում հաշւում է մեղաքսագործութիւնը, որ մեր գաւառում բոլորովին չը կայ:

Պ. նամակագիրը, ինչպէս երեւում է, այցելել է մեր ուսումնարանները (եթէ այցելել է, որովհետև որքան ես տեղեկացայ մեր ուսումնարանի ուսուցիչներից և վարժուհուց, չեն յիշում որ մի օտարական այցելած լինի ուսումնարանները այդ միջոցին) հոկտեմբերին և մեղադրում է տեսչին, որ նա բացակայ է եղել ուսումնարանից: Կարծեմ այդ տողերը պարոնը չէր գրի, եթէ հարցնէր թէ տեսուչ կա՞յ եղել: Հոգաբարձութեան խնդիրքով այդ պաշտօնը ձրի յանձն է առել Սա. ք. Գէմ. Նոյեմբ. 1-ից, ճիշդ այն օրից, երբ պարոնը ուղարկել է իր նամակը:

Ուսումնարանը չայցելելով և վարժուհու, Տ. Ղարայլանեանցի ձեռագործի դասին ներկայ չը լինելով, մեղադրանքներ կարդալը, յայտնի է թէ ինչ անուան արժանի է:

Ցանկալի էր նմանապէս տեղեկանալ թէ ո՞ր ուսումնարանները բացված են եղել Սա. ք. Տ. Սա. և Յ. Տ. Յ. թեմական տեսչութեան օրով, որ այժմ փակվել են:

Պարոնը մեղադրում է թեմ. տեսչի տեղակալ օգն. խորէն ա. ք. Բարսեղեանցին, որ սորա անհոգութեամբ գաւառիս գիւղ. ուսումնարանները փակվում են: Գիւղ. ուսումնարանների մասին պէտք է ասած, որ գիւղացին թէև ուսումնասէր է, բայց որովհետև ուսումնարանի համար եկամուտի մի առանձին յօդուած չէ սահմանված, որի միջոցով առանց ամեն անգամ գիւղացուն դիմելու, կարելի լինէր ուսումնարանը պահպանել, վասն որոյ մինչև այդ հարցը կանոնաւորապէս չը լուծվի, մեր գիւղ. ուսումնարանները երբեմն բացվելու, երբեմն փակվելու վիճակի մէջ կը լինեն և ուրեմն հ. Բարսեղեանցին մեղադրելը ապօրինի է:

Իսկ ինչ կը վերաբերի Կարզաղ և Գիումկիւրտայ գիւղերի ուսուցիչների (մի և նոյն անձն է) ռոճկի պակասորդը չը վճարելուն, դորա պատճառը գիւղացիներն են և ոչ ա. խորէնը—որովհետև, ինչպէս լսեցինք, գիւղացիք այնպիսի բաներ են պատմում այդ ուսուցչի վրա, որոնց մասին գրելը անյարմար է:

Բայց և այնպէս գաւառիս բաւականաչափ գիւղերում կան ծխական ուսումնարաններ, որոնք թէև յարմար չեն արդի մանկավարժական կանոններին, թէև դրանց ուսուցիչները ուսումնաւարտ մարդիկ չեն (բացառութեամբ), բայց ինչ արած, որ 100 ր. կամ մինչև անգամ պակասով չէ կարելի բերել առաւ ցանկացած ուսուցիչներին:

Մանաւանդ ներկայ հանգամանքներում դժուար է հ. Բարսեղեանցին ուսումնարաններ պահպանելը, որովհետև գիւղ. ժողովուրդը, մի քանի կողմնակի պատճառներով, հեռղհեռէ զզուանք է զգում դէպի ուսման գործը:

* * *

ՆԱՄԱԿ ՄՕԶԴՕԿԻՑ

—

Դեկտեմբերի 3-ին

Ընդհանրապէս խօսելով, կարելի է ասել, որ մեր հայ ժողովուրդն առհասարակ զուրկ է օրինաւոր հոգևորականներից. հէնց այս պատճառով էլ ի հարկէ, շատ անգամ է պատահում մեզ կարդալ մեր պարբերական թերթերում զանազան քաղաքներից և գիւղերից գրված յօդուածներ, որով հասարակութիւնը անդադար բողոքում է այս ինչ, կամ այն ինչ հոգևորականի դէմ:

Մենք չենք ուրանում, այո, թէպէտ և կան մեզանում արժանաւոր և իրանց կոչման համապատասխան հոգևորականներ, սակայն այդպիսիների թիւը տարաբաղդաբար փոքր է:

Մեր Մօզդօկում ունենք եօթ քահանայ, որոնցից միայն մէկը կարող է համարվել օրինաւոր և արժանի իր բարձր կոչման. սա է հոգւոյ ժողովրդի պէտքերը և անդադար աշխատում կարգաւորութեան չափ ամենայն սրբութեամբ և անձնուիրութեամբ կատարել իր վսեմ քահանայական պաշտօնը. սա տեղական երկսեռ ուսումնարանների հոգաբարձու, կրօնուսոյց և գործակատարն է, որի անշահասէր և ազգօգուտ պաշտօնավարութիւնը կը խոստովանեն բոլոր մօզդօկեցիները: Մնացած վեց քահանաները պատկանում են նահապետական, չէզոք դասակարգին:

Վերջացնելով նամակս, դարձնում ենք մեր հոգևոր իշխանութեան լուրջ ուշադրութիւնը այս հանգամանքների վրա, որ նա ի նկատի առնի այս ամենը:

* * *

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐԻՆ

—

Արդուին, 2 դեկտեմբ.

Նոյեմբերի 29-ին Սահակեան ուսումնարանի հոգաբարձու—գանձապահ պ. Գրիգոր Տէր-Բաղդասարեանի տանը ճաշ կար տրված: Եւ որովհետև ներկայ եղողները գրեթէ բոլորն էլ ուսումնարանական գործով պարապողք էին, ուստի բնականաբար խօսակցութիւնը դպրոցի մասին էր: Նըկատելով որ ամենքը, սեղանակիցք, ընդհանրապէս դպրոցների յառաջադիմութեան իղձով համակված էին, ես յարմար դատեցի առաջարկել հանգանակութիւն ի նպաստ Կ. Պոլսի «Միացեալ Ընկերութեան» որ պարտ է տանձնած քաղաքակրթեալ աշխարհից հեռու, զանազան խորշերում, լոյս, ուսում և հետևաբար առաջադիմութեան ոգի ծաւալել: Սիրով ընդունելով իմ առաջարկութիւնը, պ. Աւետիս Նազարէթեանց սկսաւ հաւաքել նուիրատուութիւնը, որին մասնակցեցան բոլոր սեղանակիցք, որոց թիւը, դժբաղդաբար շատ սակաւ էր, այդ միջոցին:

Հանգանակութեան գումարը յանգեցաւ քսան (20) րուբլի, հետևեալ կերպով:

Պ. Պ. Կարապետ Կամսարական 5 ր., Աւետիս Նազարէթեանց 3 ր., Աստուածատուր Տէր-Աստուածատուրեանց 3 ր., Անդրէաս Փիլոեան 2 ր., Գր. Տէր-Բաղդասարեան 2 ր., Աստուածատուր Աստուածատուրեանց 1 ր., Յակոբ Կիւրեղեանց 1 ր., Յովհ. Միքէլջանեան 1 ր., Յար. Մանանդեանց 1 ր. և Ա. Ս. 1 ր. և ճանապարհածախս:

Ուղարկելով ձեզ քսան րուբլին, խնդրում եմ, յանուն նուիրատուաց, հասուցանել ուր հարկն է, և հրատարակել զայս:

«Մշակի» № 214-ի մէջ տպված նամակումս ես ասել էի, որ ուսումնարանի բացումը շնորհաւորող հեռագրին Գարսի եպիսկոպոս Ս. Ազուտեան չէ պատասխանած: Այժմ պ. Կամսարական ինձ յայտնում է, որ իր առած հաստատ տեղեկութեան համեմատ Սրբազանի չը պատասխանելու պատճառը իր բացակայութիւնն է եղել:

Առաքել Սարուխանեան

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐԻՆ

—

Երևան, 23 դեկտ.

Այս տարվայ իմ ապրիլ 21-ին կարդացած հրապարակախօսութեան տպագրութիւնը, ճանապարհորդութեան պատճառով, չը կարողանալով անձամբ սրբագրել, նրա մէջ մտել են տպագրական շատ սխալներ:

Այդ սխալներից մէկ քանիսը, գոնէ խոշորները, թոյլտուութիւն եմ խնդրում «Մշակի» միջոցաւ ուղղել ընթերցողների համար: Մնացածների ուղիղ սխալը, խոստանում եմ մի այլ աշխատութեան կողքին տպագրել տալ:

Երես VI-երորդ, առաջին տողի սկզբին տպագրվել է «լի խօսքեր» փոխանակ,—խիստ քաղաքավարի, ասում ենք հաճէ: Այս ամբողջ տողը ընկել է նոյն երեսի վերջում: Երես 13՝ բովանդակութեան մէջ տպված է «Ազգերի անեղութիւն և մահ» բայց դրա վերաբերեալ ամբողջ հատուածը, դուրս է ըկած գրքից: Ա. մաս, երես 28 «Սեմենա»—պիտի լինի Սիմենս. «Սաեարը»—Սադար, «Զէնկիամէրը»—Զէնգիմէր: Երես 38 «սէր սէրան սէրան ճաւանը»—սէր սէրան, սէր ճաւան: Երես 43. «գիրքը»—գիրի, «խան մի»—խանըմի: Երես 45 «չորը»—կոր: Երկրորդ մաս. երես 13, «Քիչմիչ-Թախա»—Քիչմիչ-Թախտ, «Կեաղոեակկիը»—Կեաղոկկից, «պաճուճակը»—պաճուճակ, երես 33 «քրխտօ—քրխտօ երես 53 «Մնացելը»—Հնացել: Տեղ տեղ պակասում են բառեր, տեղ տեղ էլ մնել են աւելորդներ: Իսկ տառասխալներ և կէտադրութեան սխալների ուղղութիւնը մնում է ապագայում:

Ա. Թօխմախեանց

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

Էջմիածնում ստացվում են շատ տեղերից բազմաթիւ ցաւակցական հեռագրիներ Վեհափառ Կաթողիկոսի մահվան պատճառով: Այդ հեռագիրներից նշանաւորները տալիս է կիրակի օր «Արձագանք» շաբաթաթերթը: Այդ շաբաթաթերթից իմանում ենք, որ Էջմիածնի շրջակայ գիւղերի ժողովուրդը խումբ խումբ հաւաքվում է: Պատգամաւորութիւնները դեռ չեն հասել, բայց շուտով սպասում են Երևանից, Ալէքսանդրապոլից, Թիֆլիսից, Իգդիրից և այլ քաղաքներից: Երևանը, Գեորգեան ճեմարանը և Իգդիրը պսակներ են պատրաստում: Կաթողիկոսի մարմինը կամփոփեն վանքի պարտզում, զանգակատան հիւսիսային կողմը, Յովհաննէս կաթողիկոսի գերեզմանի առջև:

—

«Արձագանք» շաբաթաթերթը տալիս է և Կ. Պոլսի Ներսէս պատրիարքից Էջմիածնում ստացված ցաւակցական հետևեալ հեռագիրը: «Խորին ցաւակցութեամբ առանք Նորին Սրբութեան ամենայն հայոց Վեհափառ Հայրապետի Գէորգ IV-ի ի Տէր հանգչելու բօթը: Ազգային խառն ժողովը զարարեցրեց իր նիստը ի նշան սգոյ: Ազգը բարեմաղթում և ցանկանում է, որ կաթողիկոսութեան Մայր-Աթոռում տիրապետէ խաղաղութիւնն ու կարգը:»

—

ՎԱՂԱՐՇԱՊԱՏԻՑ հաղորդում են լրագիրներին, որ Կաթողիկոսի մահից յետոյ նրա տեղակալ նշանակված է Սիւնեաց կողմից Մկրտիչ արքեպիսկոպոսը:

—

Եկող 1883 թւի համար «Մշակի» բաժանորդագրութիւնը արդէն սկսված է և բաւական լաւ է գնում:

—

Կիրակի, 12-ին դեկտեմբերի, ԹԻՖԼԻՍԻ վանքի մայր-եկեղեցում կատարվեցաւ հանգիստեան կեր-

պով հանգուցեալ Գէորգ IV-որդ կաթողիկոսի հոգեհանգիստը: Ժողովուրդը լցնում էր թէ եկեղեցին և թէ եկեղեցու գաւիթը: Հոգեհանգիստին ներկայ էին և տեղական բարձր պաշտօնեաները:

—

Մայրաքաղաքի ռուս լրագիրներում կարդում ենք, որ ֆրանսիացի երեւելի թատերագրող Վիկտօրիէն Սարդու այս օրերս վերջացրել է մի նոր թատրօնական պիէսա որ և ներկայացվեցաւ առաջին անգամ Փարիզում: Պիէսան վերցրած է ռուս կեանքից և կրում է «Ֆէօդօրա» վերնագիրը: Պիէսայի գլխաւոր տիպերը պատկանում են հասարակութեան բարձր շրջանին: Ֆէօդօրայի դերը խաղում էր Սարա Բերնար յայտնի դերասանուհին: Ասում են թէ պիէսան շատ աջողված է:

—

Ինչպէս ամեն տարի, այս տարի էլ տարածեցինք մեր բոլոր բաժանորդներին տպված ծրարներ, տպված նամակներով, որպէս զի հեշտացնենք մեր բաժանորդներին «Մշակին» գրվելու:

—

Մեզ խնդրում են տպել հետեւեալ նկատողութիւնը: «Լսում ենք որ Թիֆլիսի Հայուհեաց Բարեգործական ընկերութիւնը վճռել է նպաստել նուիթապէս Հաւլաբարի սուրբ Մարիամեան օրիորդական դպրոցին, փոխանակ իր սուղ միջոցներով բանալու մի առանձին դպրոց: Ձեր լրագիրը անդադար յայտնել է այն միտքը, որ փոխանակ հայերիս յատուկ բնաւորութեամբ միշտ նոր դպրոցներ բանալու և մի խրճիթի մօտ մի այլ, առաջինին նման խրճիթ չինելու, հարկաւոր կը լինէր եղած դպրոցները պահպանել և նրանց գոյութեանը նպաստել: Կանանց ընկերութիւնը, մի և նոյն ժամանակ, շատ գեղեցիկ և աջող ընտրութիւն է արել, նպաստելով Հաւլաբարի այդ միակ կանոնաւոր դպրոցին, որ կարօտ է նիւթական օժանդակութեան:»

—

ՇՈՒԼԱՎԷՐ գիւղից մեզ գրում են, որ նորերումս բռնվել է այստեղի աւազակների խմբի երեւելի աւազակապետը: Այս ամառը մի չաբաթում նա 10 զոյգ (20 գլուխ) եզն էր գողացել և անյայտացել:

—

Պ. Ղամբարօվ, որ շատ ժամանակ չէ սկսել էր կարդալ ռուսերէն լեզուով քաղաքատնտեսութեան վրա դասախօսութիւններ, իր այդ դասախօսութիւնները ընդհատելով, առ ժամանակ, Էջմիածին է գնացել:

—

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻՑ մեզ գրում են հետեւեալը: «Արժանահաւատ աղբիւրից իմացայ, որ Գրիազէ-Ցարիցին երկաթուղու ընկերութիւնը կառուցանում է 600 հատ նաւթակրակառքեր, Բագուի նաւթը հեղուկ բեռնակրելու համար երկաթուղիների վրա: Նախագծված սակագինը 14 կոպէկ է մէկ վագոն և վերստի համար, այսինքն այն գինը, որ վերջ ի վերջոյ նստում է և Նօբէլի ֆիրմային: Շնորհաւորում ենք մանր արդիւնաբերողներին, որոնք գուցէ կը կարողանան այսուհետև մրցելու այդ դրամական հսկայի հետ: Բայց շատ ցաւալի կը լինի, եթէ մանր գործարանատէրերը չը շտապեն իր ժամանակին ապահովելու իրանց գործը, կապակցութիւն կապելով ճանապարհի կառավարչութեան հետ: Հաւանական է, որ նշանաւոր գործարանատէրեր, չը բաց առնելով և Նօբէլի ֆիրման անգամ, կառաջարկեն վաղօրօք այդ կառքերին նաւթի այնպիսի քանակութիւն, որ բազմաթիւ մանր արդիւնաբերողներ կը մնան դատարկաձեռն: Այս կէտի վրա դարձնում ենք վերջիններիս ուշադրութիւնը, և կրկնում ենք, որ շատ և շատ հաւանական է, որ մառնացոյց արած միջոցը գործ կը դրվի: Եւ այն ժամանակ նշանաւոր ֆիրմաները, ի հարկէ, կը ծառայեցնեն մանր արդիւնաբերութիւնը իրանց բնտերէսներին, որպէս զի վերջապէս կլանեն նրան իսպառ: Չենք կարող մի անգամ ևս չը կրկնել այն, ինչ որ շատ անգամ արդէն ասվեցաւ «Մշակի» էջերում. այն է թէ ամենից լաւ կը լինէր եթէ իրանք գործարանատէրերը, ընկերութեամբ ձեռք բերէին այդ տեսակ կառքեր:»

—

ԴՈՒԲԱՅԻՑ մեզ հաղորդում են, որ այդ քաղաքի բանտից փախած ջխուն աւազակների գլխաւոր աւազակապետին այս օրերս բռնեցին: Այժմ նա բանտարկված է:

—

Մեզ հաղորդում են ԲԱԳՈՒԻՑ հետեւեալ լուրերը: «Սաֆրազեանի խումբը պ. Ալաբեանի և օրիորդ Ալմայի մասնակցութեամբ, շարունակ ներկայացումներ է տալիս մեր քաղաքում: Նա արդէն տուել է այստեղի «փարիզ» հիւրանոցի մէջ իր հաշւով կառուցած բեմի վրա՝ «Շուշանիկ», «Սամէլ», «Քաղաքական մահ», և «Ալգիր» պիէսաները: Հասարակութիւնը համակրում է խմբի խաղին, մանաւանդ օրիորդ Ալմայի և պ. Սաֆրազեանի խաղերին: Մեր Բագու քաղաքում ուրիշ զուարճութիւններն էլ կան: Այստեղ եկել են երկու ցիրկ. մինը արդէն իր առաջին ներկայացումը տուաւ, իսկ միւսը դեռ նոր է սկսում: Ժողովուրդը հազարներով գնում է ցիրկի ջիմար խաղերին ներկայ գտնվելու: Եղանակը Բագուի մէջ դեռ ևս տաք է. ձմեռվայ պալտօ շատ քչերն են հագել»:

—

Մենք լսում ենք որ հինգշաբթի օր, դեկտեմբերի 9-ին, Թիֆլիսի մշեցի մշակները հաւաքվեցան Անանեան—Մարիամեան ուսումնարանում, որտեղ «Բարեգործական հայոց ընկերութիւնը» այն օր նիստ ունէր: Այդտեղ խորհրդի անդամներէ կողմից ընկերութեան քարտուղար պ. Ա. Եզեկեան առաջարկեց մշակներին իրանց կամքին «փոխադարձ օգնութեան ընկերութեան» ծրագիրը ստորագրելու: Մշակներից դրագէտները ստորագրեցին, իսկ ընկերութիւնը յանձն առաւ շուտով ներկայացնել ծրագիրը կառավարութեան հաստատութեանը:

—

«Մշակի» անցեալ համարում ընթերցողը երեւի կարդաց Վիէննայից գրված նամակը: Այդ նամակում նկարագրվում է ինչպէս մեր լուսանկար և Անիի սիրահար պ. Քիւրքճեան վարձատրվեցաւ վիէննացիներից: Եւրօպացին այդպէս գիտէ գնահատել ճշմարիտ աշխատող մարդկանց, նոյն մարդկանց գուցէ, որոնք մեզանում շատ անգամ չեն գնահատվում:

—

ԱԽԱԼՔԱԼԱՔԻՑ մեզ գրում են հետեւեալը: «Այս տարի զարմանալի եղանակ է անում. մինչև այսօր բոլորովին ձիւն չը կայ այստեղ: Այսպիսի տարի ծերերը 50 տարվայ ընթացքում միայն երկու անգամ են յիշում: Այս տարի դաշտերս խոտն ու դարմանը շատ սակաւ էր և բոլոր անասուններին սովամահ ջարդը հաւանական էր, եթէ սովորականի պէս, երկու երեք ամիս առաջ ձիւն նստէր: Հոկտեմբերին երբ մի փոքր ձիւն եկաւ, դարմանի բեռը խիկոյն մի րուբլի դարձաւ, իսկ այժմ 20 կոպէկի է իջել»:

—

Շնորհակալութեամբ ստացանք Ս. Պետերբուրգի համալսարանի հայոց լեզուի պրօֆէսօր պ. Պատկանօվից նրա երեք հատ նոր գիտնական աշխատութիւնները. 1) փաստսի Բուզանդացւոյ պատմութիւն հայոց, 2) О клинообразныхъ надписяхъ Ванской системы, открытыхъ въ предѣлахъ Россіи, 3) Матеріалы для Армянскаго Словаря, выпускъ 1.

—

Մի մասնաւոր նամակով մեզ հաղորդում են Էրզրումից, որ Թիւրքաց կառավարութիւնը բռնում է այդ քաղաքը հասած Թիֆլիսում հրատարակվող բոլոր հայոց լրագիրները՝ «Մշակ», «Արձագանք» և «Մեղու» և բաժանորդներից ոչ ոքին չէ հասցնում այդ լրագիրները:

—

ԱԽԱԼՔԱԼԱՔԻՑ մեզ հաղորդում են հետեւեալ անցքի մասին: «Մեր քաղաքացիներից մինը իր կովը մի գիւղում պահ տուած լինելով և լսելով որ գիւղերում անասնոց ջարդ կայ, գնում է գիւղ և պատուիրում գիւղացուն կովը բերել քաղաք: Մի քանի օրից յետոյ գիւղացին բերում է կովը՝ բայց սխալմամբ տանում է նրան մի այլ պարոնի տուն: Այդ պարոնի տանը երեւի փեշքաշներ ընդունելը սովորական երեւոյթ է եղել, որովհետև առանց հարց ու փորձ անելու թէ ում է կենդանին, ով է ուղարկել, կովը ընդունում են, իսկ գիւղացուն լաւ պատուելուց յետոյ ճանապարհ են դցում: Մի քանի օրից յետոյ կովի իսկական տէրը պատահելով գիւղացուն հարցնում է թէ ինչի մինչև այժմ չէ բերել կովը: Գիւղացին ասում է որ բերել է և լաւ պատիւ էլ է ստացել: Ի վերջոյ բանը պարզվում է. սակայն յայտնվում է որ կովը արդէն մորթել են և ղավուրմա են արել նրա մսից: փեշքեաշասէր պարոնը խոստացել է վճարել կովի արժողութիւնը, մորթված կենդանու տիրոջը:»

—

ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ շարունակվում է պարզ և չորային եղանակ: Վերջին օրերը գիշերով բաւական ցուրտ է լինում:

—

Մեզ գրում են ԱԽԱԼՑԽԱՅԻՑ հետեւեալը: «Մութաֆեանները սկսեցին եկեղեցու և երկսեռ ուսումնարանների շինութեան համար նախապատրաստութիւններ անել:»

—

Նոյն տեղից մեզ գրում են: «Մեր ուսումնարաններում գիտցիպլինա ամենևին չը կայ: Արդի պահանջներին համապատասխան չէ ընթանում ուսումը: Երկսեռ ուսումնարանների պատմութեան և աշխարհագրութեան ուսուցիչը դասերը չը պատրաստած մտնում է դասատուն: Նոր-Արշալոյս օրիորդաց ուսումնարանի վարժուհիները հայերէն լաւ խօսել չը գիտեն և աշակերտներին չեն կարող կառավարել: Դասատները միշտ լի են թոզով: Ժողովուրդը բոլորովին անտարբեր է դէպի ուսումնարանական գործը: Հէնց այս է մեր դպրոցների յետադիմութեան պատճառը:»

—

Պ. Ջանումեանց խնդրում է մեզ տպել հետեւեալը: «Թարգմանած լինելով Լէսինգի Էմիլիա Գալօտտի ողբերգութիւնը, շուտով մտադիր եմ հրատարակելու այդ իմ թարգմանութիւնս, ուստի խնդրում եմ այն պարոններին, որոնց մօտ գտնվում են այդ գրքի բաժանորդագրական թերթերը, շտապեն ուղարկելու ինձ, որպէս զի տեղեկանամ բաժանորդների թւի մասին:»

—

Լսում ենք որ ՄՕՍԿՎԱՅԻ հարուստ պ. Յովհաննէս Անանօվ, որ ինչպէս յայտնի է ռուսաստանցի հայերից ամենահարուստ մարդն է, այս օրերս նուիրել է Թիֆլիսի հայոց բարեգործական ընկերութեանը 1000 րուբլ:

—

ՇՈՒՇՈՒՑ մեզ հեռագրում են դեկտեմբերի 12-ից հետեւեալը: «Այսօր ամենայն հայոց Կաթողիկոս Գէորգ IV-ի թաղման առիթով, տեղիս վարդապետ Այվազեանի մօտ գումարվեցան Շուշու հայոց բոլոր հոգեւորականները ու քաղաքացիները, որոնք ի Տէր հանգուցեալ Կաթողիկոսի յիշատակը յաւերժացնելու համար բաց արին ստորագրութիւն, Շուշու հայոց դպրանոցի մէջ նորին Սրբութեան անունով մի ստիպէնդիա ունենալու համար:»

—

Մեզ խնդրում են տպել հետեւեալը: «Առաջիկայ դեկտեմբերի 19-ին, կիրակի օր, առաւօտեան 11 ժամին, գումարվելու է Արծրունու թատրօնում Հայոց Բարեգործական Ընկերութեան ընդհանուր ժողով, նախ ընկերութեան խորհրդի պաշտօնավարութիւնից վիճակով արձակված անդամների՝ պ. պ. Ա. Անանեանի, Դ. Տէր-Աստուրեանի, Գ. Սունդուկեանի, Ն. Աթաբէկեանի և Բ. Նաւասարդեանի տեղ նորերն ընտրելու և երկրորդ՝ խորհրդից և տեղական վարչութիւններից եկող տարվայ համար կազմված նախահաշիւները հաստատելու:»

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ԹԻՒՐՔԻԱՅԻՑ

—

Տրապիզոն, 3 դեկտեմբերի

Ժեզվիթ քահանաները չէին բաւեր Տրապիզոնի, ամերիկացի միսիօնարներն ալ աւելցան այս օրեր: Ոչ միայն Տրապիզոնը այլ և Ջաճկա-հայաստանի բոլոր քաղաքները լիքն են այժմ լուսաւորեալ աշխարհի այդ անհարաղատ զաւակներով, որոնք փոխանակ աւետարանական սիրոյ, դժոխային ատելութիւն կը քարոզեն: Ես շատ չեմ մեղադրեր կաթօլիկ ժեզվիթները, զի սոքա հաւատարիմ իւրեանց դրօշակին, հաւատարիմ իւրեանց հիմնադրի նպատակին, կը գործեն, իւրեանց վատութեամբ ձեռք բերած գումարնին վատ կերպով կը գործածեն: Սոքա իւրեանց արժանի վարձատրութիւնը ստացան վռնդուելով Եւրօպայի եղերքներէն: Բայց ինչ ըսեմ ամերիկացի միսիօնարներուն. սոքա վերջիններէն բոլորովին տարբեր են, սոքա քրիստոնէական մարդասիրութեան առաքեալներն են, սոքա մարդասէր ամբոխին գոհաբերուած լումաներով կը գործեն, վերջապէս սոցա շատ է տրուած, շատ կը պահանջուի: Ջաճկահայաստանի միսիօնարները իւրեանց կոչման համեմատ չեն գործեր ընդհանրապէս. իւրաքանչիւր տարի Ամերիկայէն միլիօնաւոր ոսկիներ կը թափին, և դժբախտաբար այդ ոսկիները միսիօնարաց ձեռքերուն մէջ փոշիանալով գրեթէ ոչինչ արդիւնք չեն տար: Եթէ միսիօնարները ճշմարիտ աւետարանական ճշմարտութեան, այսինքն ազգաց լուսաւորութեան բարեկամներ լինէին, այսօր Տաճկաստանի հայը կատարելապէս բարեփոխուած էր: Նոքա այդ չըրին և դատապարտութեան արժանի են. փոխանակ ժողովրդեան մէջ ճշմարիտ սկզբունքներ քարոզելով զանոնք այդ ճշմարտութեան հետեւող ընելու, սահմանափակեցին ժողովրդի միտքը և իւրեանց կոյր հետեւողներ չինեցին. փոխանակ ամեն գնացած տեղերնին կանոնաւոր վարժարաններ հաստատելու, իւրեանց բնակութեան համար տուներ և կալուածներ գնեցին. ունեցած մի քանի սակաւաթիւ վարժարաննին բոլորովին հեռի են ժողովրդի պահանջմանց բաւականութիւն տալու: Ամերիկացի միսիօնարք վայրենի վիճակի մէջ կը նկարագրեն մեր ազգը ամերիկացոց և այս առիթով հաւաքած ստակնուն մեծ մասը՝ ի շահ իւրեանց անձին գործ կը դնեն: Ամերիկացի նուիրատուաց դրամանցը վրայ աղբելու համար սուրբ հոգիէն ներշնչուած խօսքր ստեւր ալ կըսեն: Իւրեանց գործունէութիւնը առասպելական ստուապանքներով կը նկարագրեն: Իմ անձնական հետազօտութեամբ և մէկ ազնիւ բարեկամիս կարծիքովը ես հասայ այն եզրակացութեան, թէ մեծագոյն մասամբ ամերիկացի միսիօնարք անձնական շահու համար կաշխատեն, քան թէ աւետարանի ճշմարտութեան համար: Միսիօնարաց ձեռօք գործածուած ստակը, որ լաւծիս նայելով մէկ երկու միլիօն րուբլու կը համնի, եթէ հայազգի ձեռքերով ի գործ դրուէր մեծ արդիւնքներ առաջ կը բերէր: Ամերիկացի Պօրա ընկերութիւնը, որ ինչպէս կերեւայ յանուն ազգաց լուսաւորութեան կուտայ այդ գումարը, թող գիտնայ որ բոլորովին իզուր կը կորչի: Ահա խնդիր մը որ Պօլսոյ բողոքական հայոց ժողովները և հայ ընկերութիւնները ուշադրութեան կըրնան առնուլ, միսիօնարաց իրական գործունէութեան չունեցածին հասկացնել և այն մեծաքանակ գումարներէն օգուտ քաղել: Տեղացի բողոքական հայ ժողովուրդները գրեթէ ոչինչ շահ չունեն այդ վատնուած ստակներէն: Երեսուն քառասուն տարիէ ի վեր Տրապիզոն բողոքականութիւն տարածուած է, բայց միսիօնարութիւնը երբէք չէ նպաստած մի դպրոց ունենալուն, և մինչև հիմա դպրոց կոչուելու արժանի բան մը ունեցած չէ Տրապիզոնցի ժողովուրդը, ուր ուսման և գիտութեան պէտքը խիստ զգալի է:

Այս օրեր Կարինէն տեղս եկան երկու միսիօնար և մէկ օրիորդ. օրիորդն է Միավէնդուզի, կարճահասակ կարմրերես ամերիկացի ազնուականուհին, որ տեղս բնտանեաց մէջ պըտըտելով Յիսուսի Աւետարանը պիտի կարդայ: Միսիօնարներէն մին է Մըստր Բարմըլին, որ ծանօթ է բոլոր բողոքական հայոց իբրև թշնամի հայոց ուրոյն մի աւետարանական եկեղեցի կազմելուն: Ինչպէս շատերէն ստուգեցի վերոյիշեալ պատուելի միսիօնարին փափաքն է բողոքական ժողովուրդը միշտ միսիօնարաց ճանկին մէջ ճնշուած պահել և նոցա անունով, այսինքն ժողովրդեան պատրուակաւ, իրենք ճոխ ամսականներ առնելով ապրին կալուածատէր իշխաններու պէս:

Վերջացնելով խօսքս, կըսեմ որ ամերիկացի միսիօնարք իւրեանց նպատակին հակառակ կը գործեն, ժողովրդեան պէտքերուն բաւականութիւն չեն տար և իւրեանց միջոց տալով լուսաւորեալ Ամերիկան կը դաւաճանեն:

Երկու օր առաջ Կարինէն ստացած մէկ լուրիս նայելով տեղական կառավարութիւնը 30—40-ի չափ երիտասարդներ ձերբակալած է հայ սօսիալիստներ անունով. պատճառը յայտնի չէ. ձերբակալութիւնը մեծ մասամբ գիշեր ժամանակ տեղի ունեցեր է, մինչև հիմա նոր լուր մը չը լսուեցաւ այս մասին. այս դէպքի հետեւանքներու մասին յաջորդ փոստով կը գրեմ:

***

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

—«Московск. Телеграфъ» լրագրում գտնում ենք հետեւեալ հեռագիրը: «Կ. Պօլսի հայոց պատրիարքը ներսէս աշխատում է տեսակցութիւն ունենալ սուլթանի հետ, որպէս զի ներկայացնի նրան հայոց պատգամաւորների խնդիրքը, որքան հնարաւոր է շուտ Արմենիայում վերանորոգութիւններ մտցնելու մասին:»

—Փարիզից հեռագրում են, որ ֆրանսիական լրագիրներից շատերը պահանջում են որ կառավարութիւնը շուտով սկսի արշաւանքը դէպի Տօնկին:

—Բերլինից հաղորդում են լրագիրներին որ իշխան Բիսմարկի առողջութիւնը վատանում է:

—Ինչպէս երեւում է բանակցութիւններ են բա-

կավել Չարլզ Դիլկին անգլիական մինիստրութեան մէջ ընդունելու մասին:

—«Ստէֆանիի փոխդակալութիւնը» հաղորդում է որ Անգլիան արդէն հրաւիրել է մեծ պետութիւններին մասնակցել Դունայեան կոնֆերէնցիային, որի նիստերը լինելու են նոյն իսկ Լօնդօնում: Պետութիւնները ներկայացրած կը լինեն իրանց դեսպաններով:

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

Զարմանալի հրէշ: Փարիզի բիօլոգիական ընկերութեան վերջին նիստերից մէկում, յայտնի գիտնական և ֆրանսիական գիտութիւնների ակադեմիայի անդամ Պօլ Բէր, զեկուցումն արաւ մարդկային ցեղի մի հրէշի մասին, որին նա տեսաւ և հետազօտեց Ժընէվում: Դա հնդամեայ մանուկ է, արական սեռի, երկու գլխով, երկու կուրծքով, չորս ձեռքերով, մէկ փորով և մի ջախու տանձրով. այդպիսով, երկու էակներ են, բաժանված բնի վերին մասում, միանում են և մէկ են դառնում ստորին մասում: Ունենալով երկու սիրտ, չորս Թոքեր, երկու ստամոքս, հրէշի ստորին գործարանները միացրած են, Թէ իրանց կազմակերպութեամբ և Թէ իրանց գործակատարութեամբ, բացի ոտներից, որոնցից իւրաքանչիւրը կարծես Թէ պատկանում է վերին էակներից միայն մէկին, այսինքն, ուրիշ խօսքերով—աջ ոտը կարծես Թէ կախումն ունի աջ բնից, իսկ ձախը—ձախ բնից: Այդ հաստատվում է նրանով, որ երբ այդ երկու էակները կռւում են, այն ժամանակ նրանցից իւրաքանչիւրը կռւում է իր ոտի օգնութեամբ: Երկու էակներն էլ դէմքով նման են և բաւական մտաւոր զարգացում ունեն. նրանք խօսում են ֆրանսերէն, իտալերէն և գերմաներէն: Կատարելապէս բաւարար առողջութիւն ունենալու հետ, նրանք մի փոքր զարհուրած են երևում, որ բացատրվում է նրանց փակված կեանքով: Նրանք մանգալ չեն կարող: Նրանցից իւրաքանչիւրի մտաւոր գործունէութիւնը կատարելապէս ինքնուրոյն է. քաղցի և ծարաւի զգացողութիւնը և քնի պահանջը նրանցից իւրաքանչիւրի մօտ նոյնպէս անկախ է յայտնվում: Երկուսն էլ առանձին են կերված, ժամ և ժամ ժամանակներով. Արդեօք նրանք կենդանի կը մնան: Ըստ երևոյթին, այդ բանը կարելի է յուսալ: Ամէն ամենայնիւ, նրանցից իւրաքանչիւրը այդ կողմից երկու տեսակ վտանգի է ենթարկված, որովհետև մէկի մահը անպատճառ միւսին էլ կը սպանէ. իսկ ինչ որ հիւանդութիւններին է վերաբերում, արդէն արած դիտողութիւններից յայտնի է, որ նրանցից մի քանիսը կարող են և չը վարակել երկու օրգանիզմներն էլ: Հետաքրքիր կը լինէր իմանալ, Թէ ո՞ր չափով մէկ էակի վրա եղած ծաղկահատութիւնը ներգործութիւն կունենար միւս էակի վրա: Բէրը, այդ դէպքի առիթով յիշեցրեց նոյնպիսի հրէշի մասին, որ գտնվում էր Յակոբ IV շօտլանդացու ժամանակ: Նրան կազմող երկու էակներից մէկը յայտնի էր խելքով, մտաւոր ընդունակութիւններով և եռանդով. նա լաւ երաժիշտ էր, նա հիացնում էր կանանց որքան իր ներքին, նոյնքան և իր արտաքին յատկութիւններով. միւսը, ընդհակառակն, յայտնի էր իր տգեղութեամբ, իդիօտութեամբ և սաստիկ սէր ունէր դէպի արբեցութիւնը, որը հասցրեց իրան մինչև այնտեղ, որ սպանեց իր եղբօրը, և հետևապէս, ինքն էլ անձնասպան եղաւ: Այդ էակները երբէք համաձայն չէին. նրանք անդադար կռւում էին միմեանց հետ, խլելով մէկ-մէկուց գինու շիշը, մէկը նրա համար, որ խմի, իսկ միւսը նրա համար, որ այն կողմ գցէ շիշը: Երբ բանը արիւնոտ վերջաւորութիւն ունեցաւ, մարդասպանը իր զոհից վաղ մեռաւ: Այդպիսի երևոյթները գիտնական և հասարակական հետաքրքրութիւն ունեցող շատ հարցեր են յարուցանում:

* * *

Սովը և մահը հնդկական բանտերում: Անգլիացիները կատարելապէս սովից սպանում են հնդկական բանտերում կալանաւորվածներին, ուր մահացութիւնը սարսափելի չափերին է հասնում: Նորերումս հրատարակված պաշտօնական հաշւից երևում է, որ բանտարկեալների մահուան գլխաւոր պատճառը կերակուրի պակասութիւնն է: Բէնգալեան բանտերում մահացութիւնը հասնում էր—Պէնջաբում 140 մարդիկ հազարի վրա, իսկ Բօմբէյում—մինչև 109. «Երբ, ասված է հաշւի մէջ, կերակուրի քանակութիւնը սկսեցին մեծացնել, այն ժամանակ կալանաւորվածների առողջութիւնը վերականգնվեցաւ, որոնց մահացութիւնը վերոյիշեալ բանտերից առաջինի մէջ մինչև 78% պակասեց, իսկ երկրորդի մէջ—մինչև 45%. պաշտօնական հաշւը մատնացոյց է անում այդ բանտերի վրա, որպէս ամենալաւերի վրա. բայց այնպիսի բանտեր էլ կան, որոնց մէջ կալանաւորվածներին բանտարկելը մի և նոյն է Թէ նրանց սովից մեռնելու են դատապարտում. օրինակ, Զալոխաւրի մէջ հազար բանտարկվածներից երկու տարւայ ընԹացքում կէսից աւելի մեռան, այն է 623 մարդիկ. Բալալ Պինդայում 679 մարդկանցից երրորդ մասից աւելի մեռան, այսինքն 266 մարդիկ: Ուրիշ ութն բանտերում հազարից մեռնում են 104—193 մարդիկ: Բանտային ցուցակներում կալանաւորվածների մահը վերագրվում է սովորաբար բարակացաւին և ջերմին. իսկ պաշտօնական հաշւի մէջ հնդկական բանտերի դրուԹեան մասին ուղղակի մատնացոյց է արած «տաք շորի պակասութեան վրա ձմեռ ժամանակ և վատ ու քիչ կերակուրի վրա» որպէս բանտարկեալների մէջ եղած հիւանդութիւնների և մահացութեան գլխաւոր պատճառների վրա:

* * *

Տիւլերեան պալատի աւերակները: Նոյեմբերի 22-ին (դեկտեմբերի 4) կայացած աճուրդի ժամանակ, Տիւլերեան պալատի աւերակները գնեցին 32,300 ֆրանկով Պիկար և Լանէյր անունով անձինք, որոնք պարտաւորվեցան քանդել պալատը և աղբը տանել վեց ամիս ժամանակամիջոցում: Կառավարութիւնը պահեց իր համար բոլոր ոսկեայ և արծաթեայ իրեղէնները, բանկի տոմսակները, դօկումենտները, արձանները, կահկարասիքը, բրօնզը, հազուագիւտ մեդալները, մի խօսքով բոլոր շարժական կայքը: Բացի դրանից, կառավարութիւնը իրան իրաւունք պահեց փորուածքներ անել պալատի ամեն ուղղութեամբ:

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՀԻՒՍԻՍԱՅԻՆ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԵՆԻՑ

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 10 դեկտեմբերի: „Голосъ“ լրագիրը հաղորդում է, որ վճռված է երկար ժամանակով կապալով տալ Սակա[illegible] Ջրանցքները վերջնականապէս կառուցանելու համար ճանապարհների հաղորդակցութեան մինիստրութիւնը 370,000 րուբլ է խնդրում: Սենատը փոխեց կարգադրութիւնը, որով հրէաներին արգելվում էր պահել և կառավարել դեղատուններ իրանց բնակութեան տեղից դուրս: Վօլգա գետի փոքրանալը ահագին վնասներ պատճառեց Վօլգեան նահանգի և Սիբիրի մի մասին: Առևտուրը դանդաղ է: Միակ յոյսը Սիբիրի երկաԹուղու կառուցանելն է:

ԲԵՐԼԻՆ, 10 դեկտեմբերի: Բուրսը գինը բարձրացաւ, այդ պատճառով կուրսն էլ Ս. Պետերբուրգի մէջ բարձրացաւ: Լօնդօն $23^{3}/_{4}$ պէնս, Փարիզ 248 ֆր. 15 սանտ., Բերլին 201 մարկ. ոսկին 8 ր. 37 կ.: Ֆօնդերը առաջվայ պէս հանդարտ են:

ԵԿԱՏԵՐԻՆՕՍԼԱՎ, 10 դեկտեմբերի: Նահանգական զեմստվօի ծախսերը 1883 Թուականի համար հաշուած են 345,485 ր., որոնցից 134,378 ր. պարտաւորեցուցիչ են, իսկ 211,107 ր. կամաւոր:

ՏՎԵՐ, 10 դեկտեմբերի: Նահանգական զեմստվօի ծախսերը 1883 Թուականի համար հաշուած են 284,486 ր.:

ԿՕՍՏՐՕՄԱ, 10 դեկտեմբերի: Զեմստվօի ժողովը 15,741 ր. նշանակեց կանանց ուսուցչական դպրանոցի համար:

ՍԻՄԲԻՐՍԿ, 10 դեկտեմբերի: Նահանգական զեմստվօի հարկից ապառիկներ Թռացել են 186,000 ր.:

ՕԴԷՍՍԱ, 10 դեկտեմբերի: Վերջին ժամանակներում ուղարկված է Ալէքսանդրիա բաւական շատ փայտ, որ բերված էր Աւստրիայից: Ռուսաց փայտը դուրս է մղվում Ալէքսանդրիայի վաճառանոցից աւստրիական փայտով: Բօլգարական կառավարութիւնը հրաւիրում է ծառայութեան ռուս ունտեր-օֆիցերներին, որոնք պահեստի մէջ են:

ՄԱՐԳԵԼԱՆ, 10 դեկտեմբերի: Ֆերգանի նահանգի մէջ աւազակութեան մի քանի դէպքեր կային: Գլխաւոր մեղաւորները բռնված են և ենԹարկված են զինուորական դատարանին:

ՍԻՑՍԿ, 10 դեկտեմբերի: Պինեժի տօնավաճառը շատ լաւ է: Ձկան ահագին պահանջ կայ:

ՄՕՍԿՎԱ, 10 դեկտեմբերի: Գլխաւոր-նահանգապետը դումային մի նախագիծ ներկայացրեց, որի համեմատ Կրեմլի և Կիտայ—քաղաքի համար շատ ջուր պէտք է մատակարարվի և աւազաններ պէտք է կառուցվեն Թագադրութեան համար: Ծախսերը 200,000 ր. են հաշված:

ԲԵՐԼԻՆ, 10 դեկտեմբերի: Պրուսական պետական երկաԹուղու ակցիաների գները ցածրացան, որովհետև լուր տարածվեցաւ, Թէ մի ուրիշ գիծ է կառուցվում ստրատեգիական նպատակով:

Կ. ՊՕԼԻՍ, 10 դեկտեմբերի: Անգլիական դեսպանը յայտնեց Թիւրք մինիստրներից մէկին, որ Անգլիան չէ կամեցել խախտել սուլԹանի իրաւունքները Եգիպտոսի վրա, միայն կամեցել է պաշտպանել երկիրը յեղափոխութիւնից: Այդ նպատակը իրագործված է և անգլիացիները կը մաքրեն Եգիպտոսը, նրան անկախութիւն տալով:

ՓԱՐԻԶ, 10 դեկտեմբերի: Կարծում են, որ դժուարութիւնները Մադագասկարի հետ խաղաղ կը վերջանան: Կրապօտկին նորից կալանաւորված է և տարված է Լիօն: Նա մեղադրվում է մի ընկերութեան կազմելու մէջ սօցիալական յեղափոխութիւն գործելու համար սպանութիւնների և աւարառութեան օգնութեամբ: Կրապօտկին և 45 անիշխանականներ կը ներկայանան Լիօնի դատարանին յունվարի սկզբին:

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 10 դեկտեմբերի: „Правит. Вѣстн.“ լրագիրը հաղորդում է, որ երէկ Թագուհու և կայսերական տան անդամների ներկայութեամբ միտրոպօլիտ Իսիդօր հանդիսով օծեց սուրբ Գէորգի միաբանութեան գԹութեան քոյրերի շինութիւնը Վիբօրգեան կողմում: Միաբանութեան հովանաւորողը կայսրուհին է: Նախագահը Օլդենբուրգեան իշխանուհին: Շինութիւնը կառուցված է 600 երԹևեկ հիւանդների համար 120 մշտական մահճակալներով:

ԱՍՏՐԱԽԱՆ, 10 դեկտեմբերի: Դեկտեմբերի 8-ին գիշերը Վօլգա և Բօլդա գետերը ծածկվեցան բարակ սառուցով: „Русскій Инвалидъ„ լրագիրը հաղորդում է, որ 1882 Թուականի առաջին կէսի ընԹացքում Անդրկասպեան երկաԹուղով բացի զինուորականներից և զինուորական բեռներից տեղափոխված են 7748 մասնաւոր ճանապարհորդներ և 112,118 պուդ ապրանք: „Новое Время“ լրագիրը հաղորդում է, որ Սկօբօլեվի քոյրերը, կատարելով իրանց եղբօր կամքը, ինվալիդների տուն են կառուցանում Սպասկօէ գիւղի մէջ: Վերականգնվում է և զարդարվում է նոյնպէս այն եկեղեցին, որտեղ Թաղված է Սկօբօլեվ: ԵնԹարկված է կովկասեան հանքային ջրերը մաս մաս տալ: Լուր է տարածված, որ Դեմիդօվ հրաժարվում է ռուսաց առևտրին և արդիւնաբերութեանը նպաստող ընկերութեան նախագահի պաշտօնից: Այդ պաշտօնի կանդիդատներ են կոմս Իգնատիեվ և Լամանսկի: Ծովային առևտրին նպաստող ընկերութիւնը Մարիուպօլի նաւահանգստի կառուցման համար դերադասեց դումայի նախագիծը և որոշեց Կալմիուս գետը մաքրելու համար խնդրել 350,000 ր. միաժամանակ և 7000 ր. ամեն տարի: „Голосъ„ լրագիրը հաղորդում է, Թէ Նովօչերկասկի մէջ զարմանում են, որ Սիբիրը չը յարգեց համակրական խօսքով Դօնի երկիրը Երմակի հայրենիքը: „С.-Петерб. Вѣдомости“ լրագիրը հաղորդում է, Թէ որովհետև ռուսաց գործարանները լաւ չը պատրաստեցին 11 դիւյմանոց պողպատէ փորձական փամփուշտները, դրանց պատրաստելը յանձնված է Կրուպպին: Բուխարայի էմիրին շնորհված է սուրբ Աննայի շքանշանը առաջին կարգի բրիլիանտներով:

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 11 դեկտեմբերի: Հրատարակված է պետական խորհրդի վճիռը դատաստանական ընդհանուր հիմնարկութիւնների մտցնելու մասին 1883 Թուականի վերջին քառորդի ընԹացքում հետևեալ նահանգների մէջ. Վիլնօի, Կօվնօի, Գրօդնօի, Մօգիլեօվի և Վիտեբսկի: Մուրհակների կուրսը դարձեալ ընկնում է. Լօնդօն $23^{18}/_{32}$ պէնս, Փարիզ $247^{1}/_{2}$ ֆրանկ, Բերլին $200^{1}/_{4}$ մարկ, ոսկին 8 ր. 40 կ.:

ԿՕՍՏՐՕՄԱ, 11 դեկտեմբերի: Նահանգական զեմստվօն մշակում է օրինակելի դըպրոցների հարցը:

ՊՕԼՏԱՎԱ, 11 դեկտեմբերի: Նահանգական զեմստվօն վճռեց 1883 Թուականից հրատարակել ամենօրեայ Թերթ „Земскій Обзоръ„ վերնագրով:

ՏՕՄՍԿ, 11 դեկտեմբերի: Սիբիրի երեք հարիւրամեակը յարգելու համար Իրկուտսկի դուման Տօմսկի համալսարանի մէջ 5 ստիպենդիաներ նշանակեց, իսկ Ցիբուլսկի քաղաքագլուխը մէկ:

ԽԱՐԿՕՎ, 11 դեկտեմբերի: Կրեշչենսկի տօնավաճառը շատ քիչ յոյսեր է տալիս: Առևտուրը հանդարտ է և փողի պակասութիւն կայ:

ՎԵԱՏԿԱ, 11 դեկտեմբերի: Այստեղ գանձապահը փախաւ, տանելով իր հետ 26,000 ր. գանձարանից:

ՎԻԷՆՆԱ, 11 դեկտեմբերի: Օրերումս Հերցեգովինայի ապստամբները յարձակվեցան Պօբօրի մէջ աւստրիական ժանդարմների վրա: Զօրքերի հասնելուն պէս նրանք յետ քաշվեցան:

ՍՕՖԻԱ, 11 դեկտեմբերի: Իշխանի հիւանդութեան պատճառով դահական ճառը կարդաց գեներալ Սօբօլեվ: Ճառի մէջ բաւականութիւն է յայտնվում Ռուսաստանի բարեհաճութեան պատճառով. ասված է, որ նախագծներ ներկայացվեն երկաԹուղիներ կառուցող ընկերութիւնների և ազգային բանկի մասին և յոյս է յայտնված երկրի փայլուն ապագայի վերաբերութեամբ:

ՓԱՐԻԶ, 11 դեկտեմբերի: Տուլօնի մէջ պատրաստութիւններ են տեսնվում Տօնկինի վրա արշաւելու համար:

ԱԼԷՔՍԱՆԴՐԻԱ, 11 դեկտեմբերի: Եգիպտական պատերազմը Անգլիային 119 միլիօն ֆրանկ նստեց:

ԲԵՐԼԻՆ, 11 դեկտեմբերի: Իշխան Բիսմարկի "Nord. Deut. Alg. Zeitg.„ լրագիրը ասում է, որ Աւստրիայի, Գերմանիայի և Ռուսաստանի յարաբերութիւնները պատմութիւնն է որոշել և այնքան ամուր են, որ չեն կարող խախտվել լրագրական լուրերի շնորհիւ:

ՓԱՐԻԶ, 11 դեկտեմբերի: Պատերազմական մինիստրը պատգամաւորների ժողովին մի օրինագիծ ներկայացրեց կամաւորների բատալիօն կազմելու մասին 16—20 տարեկան երիտասարդներից:

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 11 դեկտեմբերի: „Правит. Вѣстн.“ լրագիրը հաղորդում է, որ երէկ Գատչինօի մէջ Բարձրագոյն ճաշ կար, որին հրաւիրված էր իտալական նախկին դեսպան կաւալեր Նիգրա: Ներկայ եղողները իտալական շքանշաններ ունէին: Երէկ Իտալիայի Թագաւորը կաւալեր Նիգրային շնորհեց կոմսի կոչումը: Բիկօվ արձակված է Սկօպինի ռէալական ուսումնարանի հոգաբարձուի պաշտօնից:

Խմբագիր—Հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Մի գերմանացի ՏԻԿԻՆ վիէննայից, որ կատարեալ կերպով գիտէ ԳԵՐՄԱՆԵՐԷՆ և ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ լեզուները և ԲՆԱԿԱՆ գիտութիւնները, նոյնպէս հմուտ է և դաստիարակական գործին, ՊԱՇՏՕՆ է որոնում իբրև ուսուցչուհի կամ իբրև դաստիարակուհի տան մէջ:

Հասցէն կարելի է իմանալ «ՄՇԱԿԻ» խմբագրատանը:

4—4

ԱՐԴԷՆ ԴՈՒՐՍ ԵԿԱՒ ՄԱՄՈՒԼԻՑ

ա. մեծադիր **ՕՐԱՑՈՅՑ** 1883 թ. ք.

սկզբումն պատկեր՝

ՍՐԲՈՅՆ ԳԵՂԱՐԴԱՅ

իսկ վերջումն՝

ԾԱՂԻԿ ԸՆՏԱՆԵԱՑ

ը. տ. յաւելվածով

գինն է մինչև 600 վերստ . . . 35 կոպ.

իսկ նորանից բարձր . . . . . . 40 կոպ.

բ. փոքրադիր **ՕՐԱՑՈՅՑ** 1883 թ. ք.

սկզբումն պատկեր՝

ՎԵՐԱՓՈԽՄԱՆ Ս. ԱՍՏՈՒԱԾԱԾՆԻ

վերջումը՝ ցուցակ գրեանց

գինն է . . . . 15 կոպ.

գ. Ամենօրեայ հատուածական **ՕՐԱՑՈՅՑ** 1883 թ. ք.

մեծ թուանշաններով սև, կապոյտ և կարմիր գոյներով. տախտակն դեղ. պատկերներով զարդարած

Երևանում գինն է . . . . 1 ր.

իսկ ուրիշ քաղաքներում . . . 1—25 կոպ.

Մեծադիր և փոքրադիր օրացոյցներում մտցրած են բոլոր Օրհ. Հարց. Մկ. և Հմբ. կարգաւ:

Երեք օրացոյցներում էլ կան Ց. Ռ. և Լ. տօները. հանդերձ դուշակութեամբք Օդոյ:

Մեր հասցէն въ Г. Эривань, А. С. Гуламирянцъ

Խմբ. Հրատ. Աբգար Գուլամիրեանց

ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺ ԱՄԵՐԻԿԱՑԻՑ (Doctor of Dental Surgery of the Baltimore College):

ՏԻԿԻՆ ՄԿՐՏՉԵԱՆՑ, ծն. Եակօբի, բժշկում է ամէն տեսակ ԱՏԱՄԻ ՑԱՒԵՐ և անում է հարկաւոր ՕՊԵՐԱՑԻԱՆԵՐԸ Ամերիկայի ամենանոր ձևով: ընդունում է միայն ԿԱՆԱՆՑ և ԵՐԵԽԱՆԵՐԻՆ 10—3 ժամը: Լիսիցովի տանը, Սաղօվայա և Սերգիևսկայա փողոցների անկիւնում:

13—15

ԹԷՅ առաջին հունձի այս տարի չափազանց գոյնաւոր և հոտաւէտ: Այդ թէյից **ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԽԱՆՈՒԹԻ** մէջ ստացված է 50,000 ֆունտ և ծախվում է 25% էժան և աւելի լաւ քան թէ ուրիշ տեղ: Օրինակ. Լաւ ԿՕՆԳՕ թէյ 1 ր.—1 ր. 20 կոպ., պատուական ՍԱՆՖԱ թէյ 1 ր. 40 կ., հիանալի ՄՕՆԻԿ թէյ 1 ր. 60 կ. այս թէյ ամեն տեղ ծախվում է 2 ր.—2 ր. 50 կ., գեղեցիկ ԿԱՑՍԱՌԻ թէյ 1 ր. 80 կ. և ամենալաւ ֆու-չու-ֆու թէյ 2 ր. մաքուր թէյ առանց թղթի: Նոյն տեղը սովորաբար լինում են 500 երկաթէ ՄԱՀՃԱԿԱԼՆԵՐ 6 ր.—60 ր., երկաթէ ԳՐԻԶՆԵՐ ամբողջ Անդրկովկասի համար, չօկօլադ ֆրայ, Շեվիլդի ԴԱՆԱԿՆԵՐ, վերականգնող ՄԱԿՄԱՍՏԵՐ մազերի համար, հրացաններ ԴԱՈՒ, ՌԵՎՕԼՎԵՐՆԵՐ Վեբլի, ԹԱՄԲԵՐ Բալներիի, կոլմանի նըշըշտայ, ԱԼԲՕՄՆԵՐ Շվարցի կէս գնով: **ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԽԱՆՈՒԹ, ԹԻՖԼԻՍԻ ՄԷՋ ԱՐԾՐՈՒՆՈՒ ԳԱԼԼԵՐԷՅՈՒՄ** № 156, 157, 158, 159 և 100:

91—100

ԱՐԾՐՈՒՆՈՒ ԹԱՏՐՈՆ

Հինգշաբթի, դեկտեմբերի 16-ին, հայերէն ներկայացումն

ՅՕԳՈՒՏ ՕՐ. ՀՌԻՓՍԻՄԷԻ

I

ԱՌԱՋԻՆ ԱՆԳԱՄ

Բ Ա Խ Տ Ա Ւ Ո Ր Օ Ր

կոմ. 3 արարուածով

II

ԿԵՆԴԱՆԻ ՊԱՏԿԵՐ

ԴՊՐՈՑ ԵՒ ԱՐՕՐ

Անտրակտներում թատրոնական երաժշտութիւն առաջնորդութեամբ պ. ԿԱՐԱ-ՄՈՒՐԶԱՅԻ

1—3

КЁЛЕРСКАЯ
ДУШИСТАЯ ВОДА.

20—50

ՂԱՐԱԲԱՂԻ

Ա Ս Տ Ղ Ա Գ Է Տ Ը

ՀԵՂԻՆԱԿՈՒԹԻՒՆ

ՊԼԱՏՕՆ ԶՈՒԲՕՎԻ

ԹԱՐԳՄԱՆԵՑ **ՐԱՖՖԻ**

Թիֆլիսում գինն է 1 ր. 20 կ.

Թիֆլիսից դուրս . . . 1 ր. 50 կ.

վաճառվում է

„Մշակի“ խմբագրատանը. „Կենտրոնական գրավաճառանոցում.“ Զաքարիա Գրիգորեանի „Կովկասեան գրավաճառանոցում.“ պ. Շահվերդեանի գրավաճառանոցում. պ. պ. Շահինեանցի և Տէր-Գրիգորեանցի ծխախոտի մագազիններում:

Արդէն վաղուց մամուլի տակից դուրս եկած Տիգրան Նազարեանի հրատարակութիւնների VII գրքոյկը:

„ՂԸԼԸՑԷ ԿԸՆԱՆՈՑ ՊԸՆԸՓԵՇԱԿԸ“

(Ղարաբաղի բարբառով և նոյն կեանքից)

Հեղ. Կ. Կ. Մ. Շահնազարեանց:

Լոյս տեսաւ և վաճառվում է „Աղբիւրի“ խմբագրատան (Мих. ул. д. № 127) և Թիֆլիսի յայտնի գրավաճառանոցներում:

Գրքոյկին կից տպուած են Ղարաբաղի լեզուի քերականական մի քանի յատկութիւններ, խորթ խօսքերի բացատրութիւնները և զանազան յայտարարութիւններ:

Գինը 20 կոպէկ է:

ՄԵՐ ՖԻՐՄԱՅԻ ԹԷՅ ԳՈՐԾԱԾՈՂՆԵՐԻՑ խոնարհաբար խնդրում ենք ուշադրութիւն դարձնել, որ բանդերօլների վրա անպատճառ լինեն Կ. և Ս. տառերը:

Եղբայրներ Կ. և Ս. ՊՕՊՕՎ առևտրական տունը Մօսկվայի մէջ:

7—10

მომავალ 1883 წელს ყოველ-დღიური გაზეთი

„დროება“

გამოვა იმავე პროგრამმითა და წესით, როგორც აქამდინ გამოდიოდა.

რედაქციას იმედი აქვს, რომ ზოგიერთ ახალი თანამშრომლებისა და სხვა ღონისძიების შემწეობით, მომავალის წლიდამ გააუმჯობესოს თავის გაზეთი და ისეთი ცვლილება შემოიღოს იმის გამოცემაში, რომლისთვისაც მკითხველნი კმაყოფილნი დარჩებიან.

ხელის-მოწერა მიიღება:

თფილისში: „დროების“ რედაქციის კანტორაში, გოლოვინსკი პროსპექტზე, თ. ივ. კ. მუხრანსკის სახლებში, კლუბის ქვემოთ.

ქუთაისში:—ჭილაძეების წიგნის მაღაზიაში, ბულვართან.

ბათუმში:—ლევ. მჭედლიშვილთან, საკუთარს სახში.

ქალაქს გარეშე მცხოვრებთა ამ ადრესით უნდა დაიბარონ გაზეთი: Въ Тифлисъ. Въ редакцію „Дроэба“.

ფასი ხელის-მოწერისა:

ერთის წლით	9 მან	სამის თვით	3 „
ნახევარის წლით	5 „	ერთის თვით	1 „

სხვა ვადით ხელის-მოწერა არ შეიძლება. ხვედრი ფული ხელის-მომწერმა გაზეთის დაბარებისათანავე უნდა გამოგზავნოს რედაქციაში. ვთხოვთ აგრეთვე, რომ თავის სახელი და გვარი და საცხოვრებელი ადგილი გარკვევით დასწეროს.

რედაქტორი მესხი.
გამომცემელი სტ. მელიქიშვილი

1—3

ՅԱՌԱՋԻԿԱՅ 1883 ԹՈՒԻՆ

„ԱՐՁԱԳԱՆՔ“

ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹԸ ԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԻ ՄԻԵՒՆՈՅՆ ԴԻՐՔՈՎ ԵՒ ՀԵՏԵՒԵԱԼ ՊՐՕԳՐԱՄԱՅՈՎ

I. Տեղեկութիւններ կառավարութեան գործողութիւնների և օրէնսդրական միջոցների մասին:—II. Առաջնորդող յօդուածներ ազգային և հասարակական կեանքի նշանաւոր հարցերի վերաբերութեամբ:—III. Թղթակցութիւններ հայաբնակ տեղերից. ընդհանուր տեսութիւն հայ և օտար լրագիրների տեղեկութիւնների և կարծիքների:—IV. Տնտեսական և առևտրական հարցեր փոխաբերութեան մէջ:—V. Յօդուածներ ազգային կրթութեան վերաբերութեամբ:—VI. Արտաքին տեսութիւն. յօդուածներ և տեղեկութիւններ արտասահմանեան հասարակական և քաղաքական նշանաւոր անցքերի մասին:—VII. Կրիտիկա և մատենախօսութիւն:—VIII. Ֆելիէտօն—IX. Խառն լուրեր:—X. Յայտարարութիւններ:

Թէև խմբագրութիւնը մտադիր էր շաբաթաթերթի տարեկան բաժանորդագինը հինգ ռուբլի նշանակել, բայց աչքի առաջ ունենալով ցենզուրային օրէնքի 12, 13 և 15 յօդուածները, որոնց զօրութեամբ հինգ ռուբլի բաժանորդագին ունեցող թերթերը հասարակական հարցերը քննելու արտօնութեան կողմից սահմանափակութեան են ենթարկվում, խմբագրութիւնը ,,Արձագանքի'' տարեկան բաժանորդագինը թողնում է 7 ր.

Կէս տարուայ բաժանորդագինն է 4 ր.

ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ ԿԱՐԵԼԻ Է ՍՏՈՐԱԳՐՈՒԻԼ ԽՄԲԱԳՐԱՏԱՆԸ ԿԱՄ ԿԵՆՏՐՈՆԱԿԱՆ ԳՐԱՎԱՃԱՌԱՆՈՑՈՒՄ:

Օտարաքաղաքացիք դիմում են՝ Тифлисъ, въ Редакцію газеты ,,Арцаганкъ''

Արտասահմանից—Tiflis Redaction du journal armènien ,,Ardzagank''

ОТКРЫТА ПОДПИСКА НА 1883 ГОДЪ.

ГОДЪ ВТОРОЙ **„МОСКВА“** ГОДЪ ВТОРОЙ

ХУДОЖЕСТВЕННО-ЛИТЕРАТУРНЫЙ ЖУРНАЛЪ

Въ журналѣ принимаютъ ближайшее участіе почти всѣ извѣстные русскіе художники.

Журналъ «Москва» составитъ въ годъ 2 большихъ тома болѣе **1200 СТОЛБЦОВЪ** разнообразнаго литературнаго текста.

Историческіе романы и повѣсти, (съ рисунками), очерки и разсказы изъ русской жизни, статьи по вопросамъ искусства, сцены, юмористическіе наброски, остроты, анекдоты, курьезы, переводные иностранные романы и разнообразный отдѣлъ «смѣси».

Въ теченіе года будетъ помѣщено множество виньетокъ, портретовъ и иллюстрацій къ разсказамъ и повѣстямъ.

ВСЕГО БОЛѢЕ ДВУХЪ-СОТЪ БОЛЬШИХЪ, ОРИГИНАЛЬНЫХЪ РИСУНКОВЪ, ИСПОЛНЕННЫХЪ ЦВѢТНЫМИ КРАСКАМИ.

Съ 1-го января начнется печатаніе большаго иллюстрированнаго историческаго романа изъ XIV вѣка.

Къ участію въ журналѣ приглашены лучшія литературныя силы.

Всѣмъ подписчикамъ на 1883 годъ будетъ разослано ПЯТНАДЦАТЬ РОСКОШНЫХЪ ХУДОЖЕСТВЕННЫХЪ ПРЕМІЙ, ПЕЧАТАННЫХЪ КРАСКАМИ НА БИЛЕНЕВОЙ БУМАГѢ БОЛЬШАГО РАЗМѢРА.

ГЛАВНАЯ ГОДОВАЯ ПРЕМІЯ

БОЛЬШАЯ ЛАКИРОВАННАЯ ОЛЕОГРАФІЯ

ИСТОРИЧЕСКАЯ КАРТИНА ХУДОЖНИКА К. В. ЛЕБЕДЕВА

РУССКАЯ СВАДЬБА ВЪ XVI ВѢКѢ.

ПРОВОДЫ МОЛОДЫХЪ ВЪ ОПОЧИВАЛЬНЮ.

За приложенную на пересылку почтовую марку (въ 7 коп.) редакція высылаетъ, всѣмъ желающимъ, для ознакомленія съ журналомъ, подробное объявленіе и образцы многихъ рисунковъ въ краскахъ.

П О Д П И С Н А Я Ц Ѣ Н А:

На годъ безъ доставки	7 р. — к.	**На годъ** съ доставкой и пересылкой . .	8 р. — к.
На полгода	4 „ — „	**На полгода**	5 „ — „
На одинъ мѣсяцъ безъ главной премій . .	1 „ — „	**На одинъ мѣсяцъ**	1 „ 50 „

Для Гг. служащихъ, какъ въ частныхъ такъ и казенныхъ учрежденіяхъ (въ С.-Петербургѣ, Москвѣ и другихъ городахъ) допускается разсрочка за ручательствомъ Гг. казначеевъ и управляющихъ.

Подписка принимается во всѣхъ книжныхъ магазинахъ Москвы и Петербурга, **Въ конторѣ редакціи: при литографіи И. И. Клангъ уголъ Знаменки, д. Звѣрева,** въ отдѣленіи конторы редакціи: Петровка, домъ Петровскаго монастыря, при типографіи А. В. Дитмаръ.

Гг. иногородные подписчики благоволятъ обращаться исключительно въ контору редакціи на имя И. И. Клангъ.

1—3

Дозволено цензурою, Тифлисъ, 13 Декабря 1882 года. Типогр. Главн. Упр. Главнонач. гражд. час., Лор.-Мелик. ул. каз. д.